

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Сушко Анатолій Іванович, Прохоренко Аліна Марленівна ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РАМКАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ	764
Акімов Андрій Володимирович СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	766
Барасій Віта Юрївна СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКРАТІЇ	768
Білий Веніамін Сергійович ПОЛІТИКА ТА МАСМЕДІА: ВІД «ГАЛАКТИКИ ГУТЕНБЕРГА» ДО МЕДІАТИЗАЦІЇ ДЕБАТІВ.....	771
Возненко Леонід Валерійович ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ	773
Гевелюк Діана Андріївна SOFT POWER ЯК ІНСТРУМЕНТ ІМІДЖУ ДЕРЖАВ.....	774
Железков Андрій Іванович ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	776
Капсамун Олег Георгійович ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ.....	778
Лисянський Павло Леонідович ЦИВІЛЬНИЙ МІЛІТАРИЗМ РФ ЯК ЗАГРОЗА ВИНИКНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ	780
Онищенко Олександр Олексійович ТЕХНОЛОГІЯ «БЛОКЧЕЙН» ЯК ВАЖЛИВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ	782
Римар Богдан Анатолійович СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	784
Саліхов Артем Романович АКСИОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ТА ПОСТВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	786
Фартушний Дмитро Сергійович ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР: ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ	788
Чігидін Валерій Вікторович ПАРТІЙНА КОНКУРЕНЦІЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	790
Ястребова Віра Андріївна ІНСПІРОВАНО-ЗОВНІШНІЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ КВАЗІДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ В КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	792

СЕКЦІЯ 20. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ярова Ліліана Вікторівна СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	795
Яковлев Денис Вікторович РОЛЬ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ У СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ	798
Вітовщик Тетяна Сергіївна, Байрук Оксана Ігорівна СТРУКТУРА СПОЖИВЧОГО КОШИКА ЯК ВИХІДНА ТОЧКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ	800
Каретна Ольга Олександрівна ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	804
Прохоренко Євгенія Яківна КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ВІКОВА НЕРІВНІСТЬ»: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД	806
Шмаленко Юлія Іванівна ТОКСИЧНІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ	808
Яковлева Лілія Іванівна ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ЧИННИК ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	811
Яценко Микола Анатолійович МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КІЛЬКІСНИХ ТА ЯКІСНИХ МЕТОДІВ У НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ СТУДЕНТА.....	813
Сафронова Ганна Володимирівна ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ.....	816

виборців. Головним трансформуючим фактором, є загроза життю та особистої безпеки, яка створена внаслідок військової агресії РФ.

Бажання збереження свого життя, призводить до внутрішнього переселення мешканців до інших регіонів, міграції до інших країн, що у свою чергу негативно відбивається на економіці країни та особистому добробуті громадян. Отже політичні цінності виборців з мирного на пост військовий час проходять трансформацію де соціально-економічний добробут, як домінуюча цінність у мирний час відходить на другий план у пост військовий час. Головною політичною цінністю виборців у пост військовий час визначається через безпековий фактор, тобто все що пов'язано із збереженням життя та відсутністю загрози життю. Але слід зазначити, що питання електоральних цінностей громадян України у пост військовий час потребує детального дослідження, алгоритм яких повинен починатися з аксіологічного аналізу, а вже потім з інших методологій.

Список використаних джерел

1. Шапавалова А. О. «Фільтрація» як інструмент геноциду українського народу. *Наука в умовах воєнного стану: пошуки, проблеми, перспективи розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (3 трав. 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 47–49.
2. Здіорук С., Яблонський В. Проект «Русского мира» як механізм імперської агресії Росії проти України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2014. № 6 (74). С. 258–268.
3. Мамонтова Е. В., Лисянський П. . Інспірований сепаратизм в Україні як політичне явище та наукова категорія. *Актуальні проблеми політики*: зб. наук. пр. Одеса, 2022. Вип. 70. С. 49–54.
4. Косьмій О. Чесність у політиці: аксіологічний аспект. *Політика і духовність в умовах глобальних викликів*. 2014. № 3. С. 144.
5. Погрібна В., Сахань О. Електоральна пам'ять українців як соціально-політичний феномен: аксіологічний та онтологічний аналіз. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2021. № 48. С. 160–184.
6. Політичний енциклопедичний словник / за ред. Ю. Шемшученка, В. Бабкіна, В. Горбатенка. Київ, 2004. 736 с.

Ключові слова: аксіологічний аналіз, виборчий процес, пост військовий час, політична система, політичні партії, ціннісні пріоритети, демократія, верховенство права, безпека

Keywords: axiological analysis, electoral process, post-military period, political system, political parties, value priorities, democracy, rule of law, security.

Фартушний Дмитро Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР: ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ

Становлення демократичного політичного режиму в Україні має декілька важливих складових. Безперечно, однією із них є демократизація електорального процесу та забезпечення сприятливих інституційних та комунікативних умов для раціонального електорального вибору громадян. Без прозорих і чесних виборів неможлива демократія, як пріоритетний європейський орієнтир розвитку України. Слід також зауважити, що електоральні кампанії характерні не лише для демократичних політичних режимів. Авторитарні країни та їх лідери також не відкидають вибори, як один із елементів легітимації влади, але намагаються симулювати електоральний процес та фальсифікувати електоральний результат.

До функцій електорального вибору у демократичних системах відносять делегування політичного представництва, відбір політичної еліти, легітимізацію влади, контроль над органами влади, політичну відповідальність, створення політичних програм, формування громадської думки [1].

Політична комунікація між громадянами (виборцями) та кандидатами (політичними партіями) під час електорального процесу характеризується специфічними рисами. Її форма та зміст відрізняється від комунікації між інститутами публічної влади (міжінституційна взаємодія), між публічною владою та громадянами тощо. У процесі електорального вибору основні принципи демократії реалізуються через комунікацію громадян та кандидатів. На відміну від комунікації щодо надання послуг громадянам органами публічної влади, або, наприклад, комунікативного супроводу впровадження публічної політики (з її принципами ієрархічності, когерентності, інструментальності) електоральна комунікація вибудовується навколо медіа-скандалів, спрямована на протиставлення кандидатів (виявлення конкурентних переваг одних політичних акторів порівняно з іншими) та мобілізацію електорату.

У сучасних умовах йдеться про суттєві зрушення у комунікативному просторі під час підготовки та здійснення електорального вибору: постання медіакратії як політичного актора, посилення ролі медіа-скандалів та, водночас, елімінацію раціональних дебатів й партійних ідеологій з виборчого процесу. В електоральній комунікації переважає політична рекламістика. Безумовно, слід погодитись із тим, що «...політична реклама є продуктом розвитку та внутрішньої сегментації політичного ринку, який може вважатися особливим показником плюралістичного характеру політичної системи і, відповідно, інституціоналізації конкурентного характеру влади, що передбачає безперервний вибір громадянами тих чи інших політичних товарів... політична реклама складається й існує як текст аргументованого звернення до покупців, який формується в умовах конкуренції та спрямований на їхнє ознайомлення з тим чи іншим політичним товаром, популяризацією переваг запропонованої продукції, а також створення активного попиту на неї та розширення продажу. Від інших маркетингових способів організації дискурсу політичну рекламу відрізняє те, що вона перш за все спрямована на підтримання конкурентного характеру політичної взаємодії комунікатора та реципієнта, а також на постійну розробку ситуації вибору споживачами політичної продукції» [2, с. 68–69].

Це обумовлено настанням інформаційної епохи: зростанням ролі інформації у всіх сферах суспільного життя (говорять про «інформаційний хаос», який також може створюватись штучно), трансформаціями відносин політики та влади. Варто відзначити, що «...сучасні електронні мас-медіа... змінюють систему представництва громадянських інтересів, створюють нові форми комунікації у сфері публічної влади, перетворюють політику на медіа-процес, віртуалізують політичний простір, створюють «гіперреальність... Боротьбу за владу в політиці перенесено з ідеологій, організацій і програмних положень у сферу віртуальних іміджів... Внаслідок інформаційних кампаній влада переходить до тих, хто вдало використовує можливості масмедіа, а не до тих, хто вміє урядувати» [3, с. 366].

Взаємозв'язок між демократією та виборами для пострадянських країн визначається терміном «Електоральна демократія» (Л. Даймонд). Завданням мінімум для усіх пострадянських країн у процесі демократичних трансформацій виступає електоральна демократія, а перехід до консолідованої демократії слід розглядати як завершальний етап демократизації, або завдання «максимум» для українського суспільства у процесі європейської інтеграції.

Як зазначають А. Кормич та Л. Кормич «Виборчий процес, в даному аспекті, набуває особливого значення, адже саме він розкриває перспективи змін моделей, динаміку розвитку всіх систем та підсистем, напрями вдосконалення механізмів та технологій функціонування різних політичних суб'єктів, тенденції внутрішніх та зовнішніх впливів на поведінку учасників цього процесу та інші чинники, які дозволяють всебічно характеризувати сутність та особливості демократичного розвитку, одним з каналів якого і виступають вибори» [4, с. 28].

Електоральні кампанії дійсно можна вважати «вправами із комунікацій» задля сприяння «осмисленому громадянству» (meaningful citizenship). На думку Ф. Флетчера «Для того, щоб

зробити голосування значущим актом політичної участі, виборці повинні мати доступ до широкого кола інформації, яка не обмежена нерівністю багатства чи влади» [5, с. 131].

Отже, у процесі електорального вибору основні принципи демократії реалізуються через комунікацію між кандидатами та громадянами за посередництвом масмедіа та із використанням технологій політичної рекламістики.

Список використаних джерел

1. Wojtasik W. Functions of elections in democratic systems. *Political Preferences*. 2013. N 4. P. 25–38.
2. Ганжуров Ю. С. Політична реклама: комунікативний формат і електоральна результативність. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2008. № 38. С. 66–76.
3. Яковлев Д. В. Трансформації політичної влади в інформаційну добу. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія : Соціологія і політ. науки*. 2007. Т. 12, вип. 6. С. 364–370.
4. Кормич А. І., Кормич Л. І. Специфіка виборчого процесу та особливості формування електорального простору сучасної України. *Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. Одеса*, 2013. Вип. 48. С. 23–29.
5. Media, elections and democracy: *Canadian Journal of Communication* / ed. Fletcher F. J. Toronto, 1991. 234 p. (Research studies ; vol. 19).

Ключові слова: демократія, політичний процес, виборчий процес, електоральний вибір, політична комунікація, електоральна комунікація, політична рекламістика.

Keywords: democracy, political process, electoral process, electoral choice, political communication, electoral communication, political advertising.

Чігидін Валерій Вікторович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

ПАРТІЙНА КОНКУРЕНЦІЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В умовах демократичної політичної системи, яка передбачає плюралізм та змагання індивідуальних та колективних політичних акторів за публічну владу, партії виконують низку важливих функцій. Передусім, вони ведуть конкурентну боротьбу за можливість представляти інтереси громадян (виборців) у парламенті та уряді. Можна стверджувати, що система представництва інтересів соціальних груп (класів) в умовах демократії конструюється за допомогою такого важливого інституту, як політичні партії.

Як відзначає С. Стокс, «Центральне твердження демократичної теорії полягає в тому, що демократія спонукає уряди реагувати на вподобання людей. Політичні партії організовують політику в кожній сучасній демократії, і, як стверджують деякі спостерігачі, саме партії спонукають демократії бути чуйними... Дебати про партії та демократію набувають нового значення, оскільки нові демократії по всьому світу стикаються з проблемами представництва та керованості» [1].

Щоправда, в інформаційну епоху, під впливом процесів «інфотейнтменту» та медіатизації політики з'являються та посилюються «лідерські партії», наростає хвиля популізму у партійному середовищі та взаємодії у трикутнику «партії – медіа – громадяни». Це потребує нових